

Orgaan van de „Vereniging Vrienden van de Zaanse Schans”

Redactie: Parkstraat 44, Zaandam

Administratie: Jan Bestevaerstraat 2, Koog aan de Zaan

Verschijnt 3-maandelijks

Juni 1972 No. 42

DE KONINGIN BEZOEKT DE ZAAANSE SCHANS! Het Bakkerij Museum geopend

De Koningin bezocht de Zaanse Schans. Op donderdag 8 juni ter gelegenheid van een werkbezoek aan de Zaanstreek speciaal aan de gemeenten Westzaan, Zaanlijk, Koog a/d Zaan en Zaandam. Vanuit Koog werd gereden langs het Moleunmuseum, via de Julianabrug naar de Zaanse Schans. Dit bezoek stond mede in verband met het feit, dat het werk aan de Schans in 1961 is begonnen; dus een 10-jarig jubileum!

H.M. werd ontvangen in de Commandeurskamer van het restaurant „De Hoop op de Swarte Walvis”. Vervolgens zat H.M. en haar gezelschap aan, in de grote benedenzaal, aan een Zaanse broodmaaltijd.

Bij deze maaltijd waren mede vertegenwoordigd: het Stichtingsbestuur, onze vereniging, het Zaanse bedrijfsleven en enige historische verenigingen.

De heer D. Metselaar voorzitter van de Stichting, vertelde iets over de opbouw van het werk in 10 jaren. Hij bracht in herinnering, dat er vóór 1961, vijftien jaar van voorbereiding nodig waren. De Zaanse Schans is nu een begrip geworden, maar het heeft geruime tijd geduurd. Deze lange duur werd mede veroorzaakt door de financiële kant.

Als de Zaanse Schans eenmaal volledig zijn vorm heeft gekregen, zal er 10 miljoen gulden in zijn geïnvesteerd. Hiervan is door de bevolking van de streek dan 1½ miljoen

Het Bakkerij Museum

opgebracht. Speciaal de industrie, maar ook de Vereniging Vrienden van de Zaanse Schans hebben zich niet onbetuigd gelaten. De hier aanwezigen vertegenwoordigen instellingen, die op een of andere manier hebben bijgedragen aan wat nu tot stand gekomen is. Spr. noemde hierbij speciaal „De Zaanse Molen” en „Zaans Skoon”.

Begunstigd door prachtig weer, ook goed voor de molens, die alle draaiden, begon de wandeling over de Zaanse Schans.

Daarbij ging het o.m. om het prentenwinkeltje, de mostermolen, het antiquariaat Binsbergen; later ook het kruideniersmuseum.

Maar speciale aandacht werd besteed aan de stijlkamers in het Noorderhuis en het Bakkerij Museum, die beide voor het eerst open waren.

Nadat de koningin vòòr het Bakkerij Museum het fraaie snijwerk boven de winkeldeur had bewonderd, naam: „de gecroonde duivekater” en de winkel had betreden, drukte de voorzitter van de Raad van Bestuur van Wessanen’s Koninklijke Fabrieken de heer G. H. van Driel er zijn vreugde over uit, dat de koningin door het bezoek aan het museum en het plaatsen van haar handtekening in het gastenboek als eerste, in feite het Bakkerij Museum opende. Tijdens de rondleiding werd een broodplank en een duivekater aangeboden en liet de koningin zich uitvoerig voorlichten.

Tot slot van het bezoek aan de streek werd de afscheidsbijeenkomst gehouden in de schouwburg-concertzaal „De Speeldoos” te Zaandam.

HET BAKKERIJ-MUSEUM AAN HET ZEILENMAKERSPAD

Zomer 1970 werd het huis en de bakkerij van Hazepad 11 (Zaandijk) overgebracht naar de Zaanse Schans.

Het transport vond weer op de bekende manier plaats: stevig verpakt werd het geheel opgehangen tussen twee kraanwagens van de fa. Joh. Schol, wiegend werd het door de Zaanstreek gereden en tenslotte op de Schans op de nieuwe fundering geplaatst.

Dit pand maakt het Zeilenmakerspad compleet, waardoor de bestrating en de overtuintjes bij de huizen afgemaakt kunnen worden nu er geen zwaar bouwtransport overheen hoeft.

Zo kon nu ook de padbrug gemaakt worden vanaf de Kalverringdijk. Het model hiervoor troffen we nog aan in Haaldersbroek: brugdek en leuning kunnen weggenomen worden bij hoog transport door de sloot van bijvoorbeeld hooi, een paard of een koe.

Met steun van Wessanen wordt het complex gerestaureerd waardoor het mogelijk werd de zaagseloven bedrijfsklaar te reconstrueren en ook de gehele bakkerswinkel te doen functioneren.

Voor de bouwgeschiedenis van het pand citeren wij uit het maandblad W.K.F. nieuws van Wessanen.

„Het bouwjaar van Hazepad 11 is niet precies bekend. Aangenomen wordt dat het in het begin van de zeventiende eeuw is ontstaan. Aanvankelijk echter alleen als woonhuis.

Dit woonhuis zou gebouwd zijn voor een knecht van de bakker (’t kan ook zijn zoon geweest zijn) die gevestigd was aan de Lagedijk te Zaandijk, schuin tegenover de ingang van het Hazepad.

Aan het einde van de zeventiende eeuw wordt „eene verbetering” aan het pand aangebracht. De bakkerij wordt er aangebouwd. Hiertoe werd in 1697 een stukje grond aangekocht door Jan Dircksz. de Backer.

Niet alle grondaankopen waren in die jaren alleen bestemd voor een uitbreiding van het bakkersbedrijf. Ook in het pand Hazepad 11 hebben bakkers gewoond die een gecombineerd boeren- en bakkersbedrijf uitoefenden. Zij waren zowel veehouder als bakker.

Compagnieschap

Klaas Bolding, een bakkerszoon uit Zaandam, koopt in 1892 voor f 3700,— het pand van Gebr. Swart. Bakker Swart trekt zich uit het bedrijf terug en vestigt zich in Westzaan. Niet zonder redenen, want in 1888 was hij reeds een compagnieschap aangegaan met zijn zwager Piet Molenaar.

Molenaar hield in Westzaan een gerstpellerij gaande voor zijn schoonmoeder. Met de verkoop van de bakkerij aan het Hazepad viel het definitieve besluit alle aandacht te wijden aan de verdere ontwikkeling van het compagnieschap P. Molenaar en Co., een bedrijf dat wij thans beter kennen als Molenaar’s Kindermeelfabrieken.

Tot op de dag van vandaag maken de Swart-en deel uit van de directie van het bedrijf.

Tot 1905 blijft Klaas Bolding zijn krachten uitsluitend wijden aan het bedrijf aan het Hazepad. In dat jaar besluit Klaas Hille de bakkerij in Koog aan de Zaan aan het Zuid-einde op te geven om de beschuitbakkerij in Zaandam (op groter schaal) te gaan beoefenen.

Hieruit zou later „Hille’s Beschuitfabrieken” ontstaan.

Bolding trekt dan naar Koog aan de Zaan. De bakkerij aan het Hazepad wordt toevertrouwd aan de eerste knecht: Theunis Tervelde.

Later wordt deze als zetbaas opgevolgd door Wybrand Roos, die in 1940 overlijdt. Gerrit Koerse beheert het bedrijf tot aan de sluiting in 1956. Het pand heeft dan zijn beste jaren gehad en wordt met sloop bedreigd.”

Het was toen ontdaan van de meeste architectonische kwaliteiten:

- de roeden uit de ramen gezaagd
- de luiken verwijderd
- de makelaar, een bolvormige versiering met houten spiraal op de spits van 't gevelschot, verdwenen
- het sierlijk ingezwenkte gevelschot, met pilastertjes boven de winkelingang, vlak afgezaagd
- de dooddeur in het midden van de onderpui weggetimmerd en vervangen door een smal venster
- het interieur van de oude bakkerij vervangen door moderne ovens, armelijk en onaantrekkelijk van uitvoering.

Toch bleek ook nu weer een reconstructie mogelijk. De afmetingen van de oude zaagseloven kwamen na het funderingsonderzoek duidelijk naar voren. De indeling van de oorspronkelijke bakkerij kon daaruit worden afgeleid. Na bestudering bleek dat het winkeltje twee maal was vergroot, een houten tongewelfje geeft de oudste breedte aan. Die uitbreidingen waren steeds zeer bescheiden van oppervlak: ongeveer 2 m² per keer. Zo kon de oorspronkelijke indeling van woning-winkelbakkerij gereconstrueerd worden, en ook de oude gevel-

indeling teruggebracht aan de hand van 19e eeuwse foto's en gegevens uit restanten van 't pand.

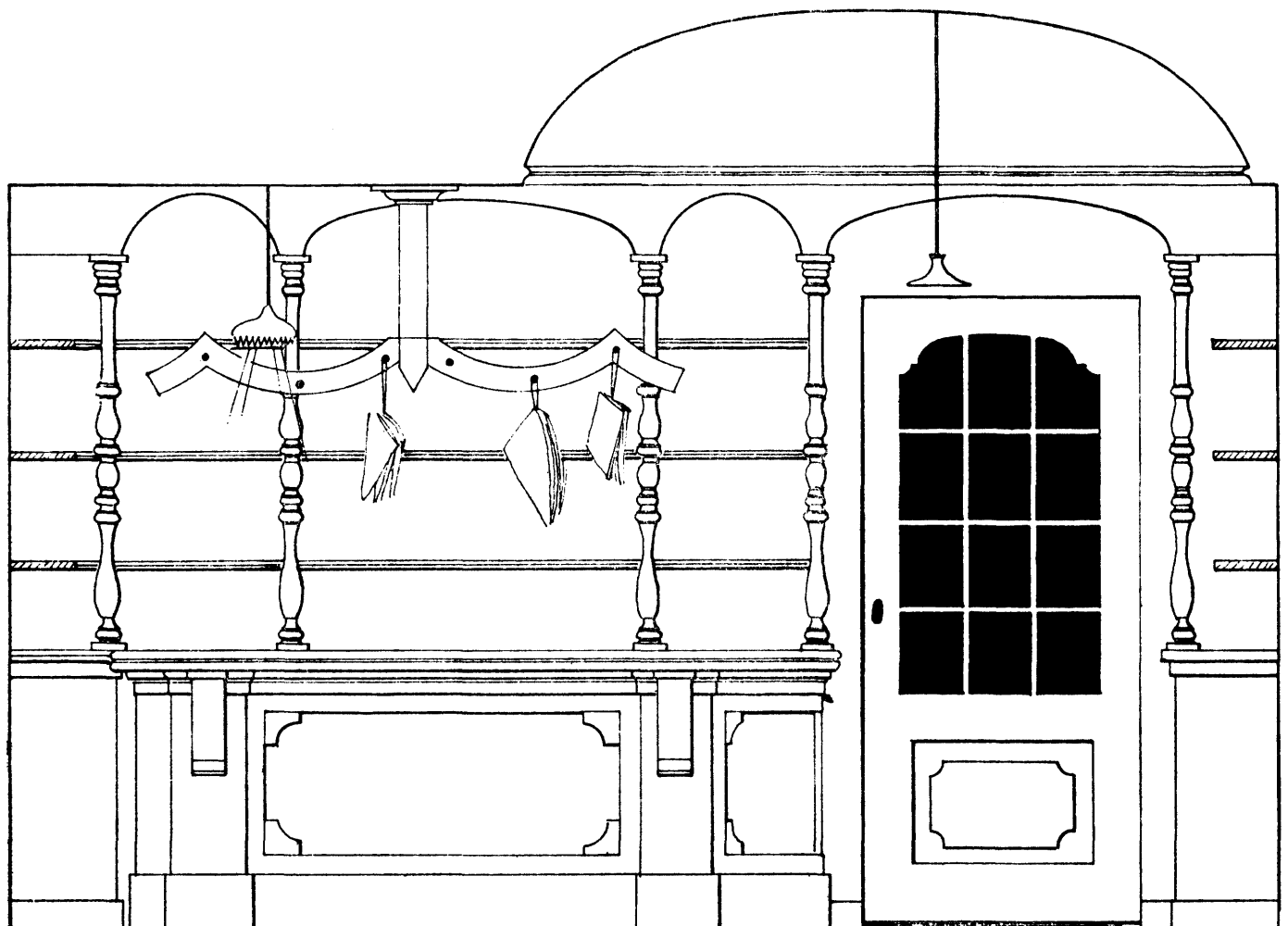
Om het huis voor de bewoner van nu bruikbaar te maken is er naast de authentieke plee op de slootkant en het wallekje met wasbeun modern sanitair in de woning aangebracht. Een deel van de bakkerij werd afgezonderd voor de keuken; vroeger kookte de bakkersvrouw in de bakkerij. En boven werd er bij de slaapkamers een badkamer gemaakt.

Naast de oven in het achterhuis was de kelder met een opkamertje erboven, beiden zijn weer in de oude situatie teruggebracht.

Voor het bouwen van de oven werd oud materiaal gebruikt: ankerwerk, ovenmondje, vuurvaste steen en ovenplavuizen werden samengebracht uit restanten van andere oude ovens, waarvan er nog een tien-tal in ons land zijn gevonden.

Ook het winkelinterieur is gemaakt van oorspronkelijke onderdelen uit een 19e eeuwse bakkerswinkel zoals de balusters, de kastjes, de planken en de toonbank.

Het bakkersbedrijf op het Hazepad, begonnen in het midden van de 18e eeuw heeft zich tot aan de eerste wereldoorlog praktisch ongewijzigd gehandhaafd, inclusief het

Interieur Bakkerswinkel

stoken met zaagsel, zodat alle gegevens hierover nog te achterhalen waren.

De meelschuur achter op het erf met het zaagselholk op de slootkant waren van 't Hazepad verdwenen: zaagsel en meel werden sinds jaren niet meer per schuit aangevoerd.

Na „brainstorming” van overlevenden die de oude situatie

nog kenden is een reconstructie van deze onontbeerlijke gebouwtjes gemaakt.

Tenslotte aan de hand van gegevens en herinneringen, en bijna vervaagde sporen bleek het ogenschijnlijk waardeloos pand een complete restauratie mogelijk te maken.

C. de Jong - De Rijp

GOED JAARS ENDJES

*Voorheen bouwde men als men een goed jaar in zaken had, weer een eind aan de (houten) woning.
Zulk een verlengstuk noemde men een „Goedjaarsend”.*

* Het Noorderhuis (Zaandijk)

Als conciërge van het Noorderhuis aan de Kalverringdijk zal het echtpaar D. Breeuwer optreden.

De stijkkamers zijn inmiddels gereedgekomen, zodat deze onder hun leiding kunnen worden bezichtigd.

* Groenvoorziening in de Schans

Door de huidige omvang van de beplantingen, is het noodzakelijk gebleken, dat er steeds een tuinman aan het werk is.

* Molen „De Os”

In ons nummer van oktober 1971 schreven wij over de as van „De Koperslager” die bestemd is om in de Os geplaatst te worden. Tot onze vreugde kan worden bericht, dat onze zustervereniging „De Zaanse Molen” de molen „de Os” nu gaat kopen van de tegenwoordige eigenaar, op zeer gunstige voorwaarden, n.l. „met geld toe”.

* Rondvaarten

Sinds eind april begon schipper L. G. Wolhuis weer met rondvaarten op de Zaan, met als vertrekpunt: de steiger bij de theekoepel. Dáár kunnen ook kaarten gekocht worden.

BERICHTEN

OUDE NRS ANNO 1961

Wij zijn nog in het bezit van oude nummers van ons driemaandelijks orgaan „Anno 1961”, en wel de no's 9, 10, (12 + 13), 14, (18 + 19), 20, 21, 22, 23, (24 + 25), 26, 28, 29, 31, 34, 35, 36, 37, 38, 39 en 40.

Prijs f 0,50 per stuk. Dubbele nrs f 1,—. Portokosten f 1,50 per zending. Teveel betaalde porto wordt teruggegeerd. Postgiro nr. 626379 t.n.v. 2e secr. B. IJskes, Zonnewijzerspad 6, Zaandam.

REIS NAAR JAPAN

Door de publicaties rondom de reis naar Japan, van de heren Metselaar, Kortenoever en Verstegen, is de propaganda voor de Zaanse Schans extra in de aandacht gekomen. Omdat hiernaar van verschillende zijden is gevraagd, zij hier medegedeeld, dat deze reis geschiedde buiten bezwaar van de kas van de Stichting Zaanse Schans.

CONTRIBUTIEBETALING OP NIEUWE WIJZE

Na het ingebruiknemen van de accept-girokaarten gaat de inning van de contributie veel vlotter.

Maar nog altijd zijn er leden, die na ontvangst van deze kaarten nog niet gireerden.

Mogen wij U opwekken even bij Uw nog af te werken correspondentie te kijken en alsnog Uw kaart op te zenden?

HOE BERG IK MIJN „ANNO 1961” OP?

Vooraf voor onze nieuwe leden, maar ook voor hen die al een hele verzameling nrs van Anno 1961 hebben, is het belangrijk te weten dat er een nieuwe druk van de opbergmap is. Ook voor andere doeleinden is hij geschikt en dan . . . hij is gemaakt van z.g. Zaans Bord, vervaardigd in de laatste papiermolen ter wereld „De Schoolmeester”. De prijs is f 5,— franco per post f 6,—. Te bestellen bij de heer B. IJskes, Zonnewijzerspad 6, Zaanse Schans, Zaandam (postgiro 626379).

Ook af te halen Parkstraat 44, Zaandam.

NIEUWE LEDEN

Die wij hierbij van harte welkom heten.

Zaandam: de heer G. Bruijn, de heer A. Kap, de heer A. de Vries, de heer J. J. F. Krone, de heer A. A. v. d. Gronden, de heer Th. A. Spann, de heer E. Rol, de heer J. W. van Broeckhuijsen, de heer P. Voorbergen, de heer J. de Boer, mevrouw Bolding, mej. J. Th. Voltelen, firma Taanman en Does.

Koog a. d. Zaan: de heer P. J. Schoemaker

Zaandijk: de heer R. J. M. Piscaer

Wormerveer: mevr. M. Gorter-de Rooy

Krommenie: mevr. E. Frissel-de Jong, de heer W. Velthuis, de heer D. P. Don

Amsterdam: mevr. H. J. J. Kortenoever-le Grom,

mevr. A. M. E. Verwer, de heer M. Neven

Bennekom: mej. Ir. N. van de Stadt

Bergen N.H.: mevr. M. Kluyver-Wafelbakker, de heer dr. H. Berghuis

Blaricum: de heer Mr. O. A. Faber

Edam: de heer D. Meibergen

Enschede: mevr. M. de Vries

Harlingen: de heer J. Westenberg

Hengelo: de heer J. Dekker

Gorinchem: de heer Klad

Kortenhoef: de heer L. van Diest

Middenbeemster: de heer D. Haremaker

Purmerend: de heer R. Schmidt

Rotterdam: fam. A. van Braam

Velsen Zuid: de heer J. Straatman

Vereniging „Vrienden van de Zaanse Schans”

Goegekeurd bij K.B. van 16 augustus 1967

Secretariaat: R. de Hoog, J. Bestevaerstr. 2, Koog a/d Zaan
Penningmeester: D. de Boer Ezn.,

Evertsenstraat 1, Wormerveer

Postgiro 742899 ten name van:

Penningmeester Ver. Vrienden van de Zaanse Schans,
Wormerveer